

IMPACTUL STILULUI DE COMUNICARE ASUPRA RELAȚIEI PROFESOR- ELEV ÎN SITUAȚIA PANDEMICĂ

*TATARU LIDIA,
psiholog Colegiul de Ecologie*

MOTTO:

Comunicarea este o artă iar dacă înțelegem care sunt avantajele aduse de aceasta, dacă învățăm care sunt bazele comunicării, dacă nu uităm să fim sensibili la nevoile celorlalți dar să fim atenți și la ale noastre, atunci putem spune că am adus arta mai aproape de sufletul nostru.

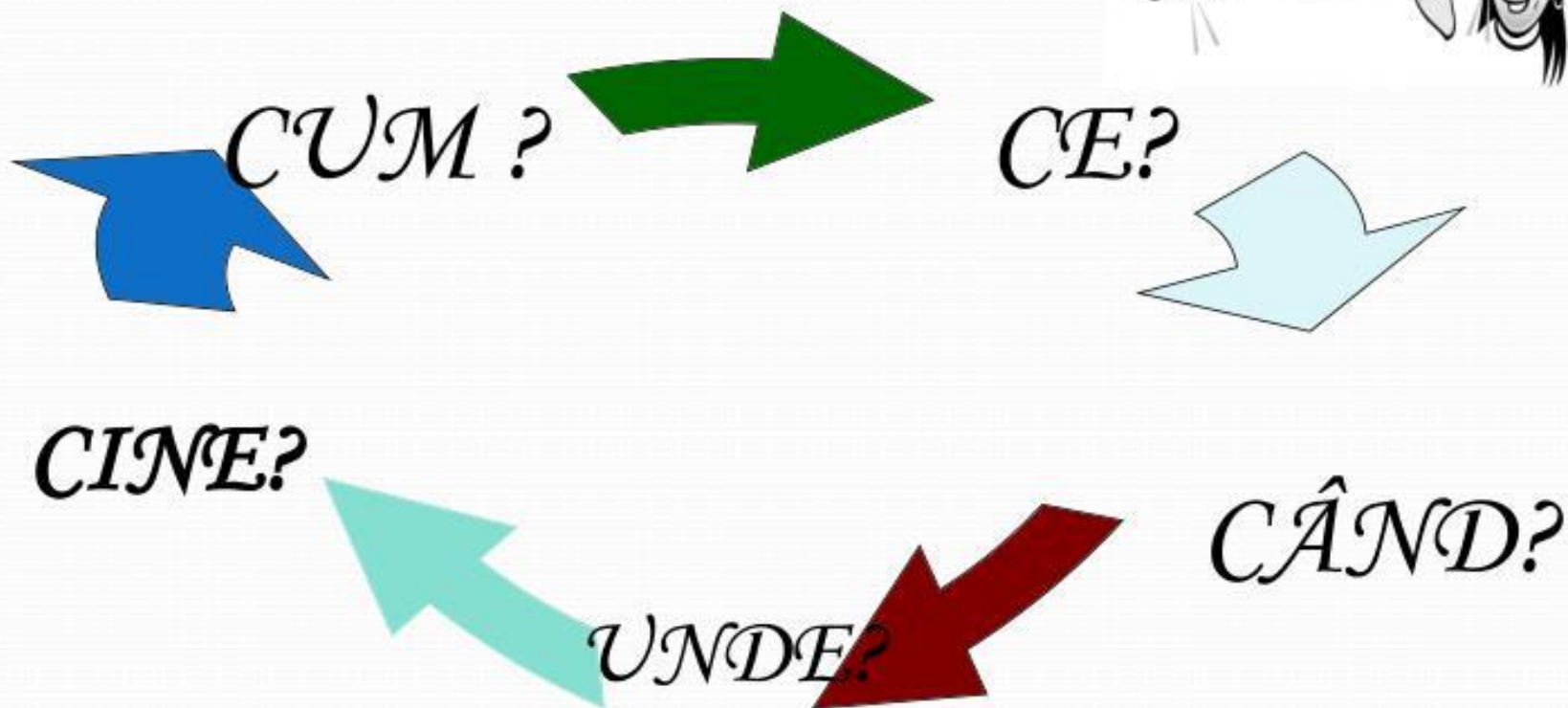
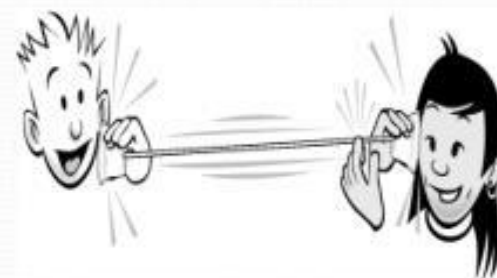
Definirea conceptului "comunicare, comunicare eficientă"

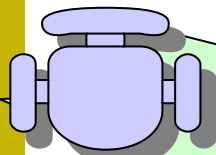
- **1.Comunicarea** reprezintă un proces de interacțiune între persoane, grupuri, ca relație mijlocită prin cuvânt, imagine, gest, simbol sau semn. Prin intermediul ei, indivizii își împărtășesc cunoștințe, experiențe, interese, atitudini, simțăminte, opinii, idei.
- **2.Comunicarea** este un proces complex și activ de transmitere și recepționare de informații, în care cel puțin unul dintre partenerii de comunicare, trebuie să aibă abilități de ascultare active, de înțelegere a mesajului și de a răspunde unor întrebări, de interpretare a limbajului nonverbal, de motivare a interlocutorului pentru ca acesta să susțină conversația.
- **Comunicarea eficientă** este un proces care presupune disponibilitatea de a folosi, printre altele, empatia ca modalitate de stabilire a relației de comunicare. Este, de asemenea, un proces prin care partenerii de comunicare încearcă fiecare să clarifice orizontul de așteptare al celuilalt, să-și concentreze atenția asupra intereselor comune și să inventarieze opțiuni din care să câștige toți cei implicați în situația de comunicare.

Elementele sistemului funcțional al comunicării depline

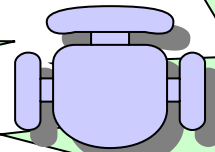
1. **Emitătorul** (*sursa*)
2. **Mesajul** (*codarea*)
3. **Canalele de transmitere/comunicare**
4. **Receptorul** (*destinatarul*)
5. **Decodarea/discifrarea** (*interpretarea/contextul*)
6. **Feedback-ul/conexiunea inversă**

COMUNICARE EFICIENTĂ

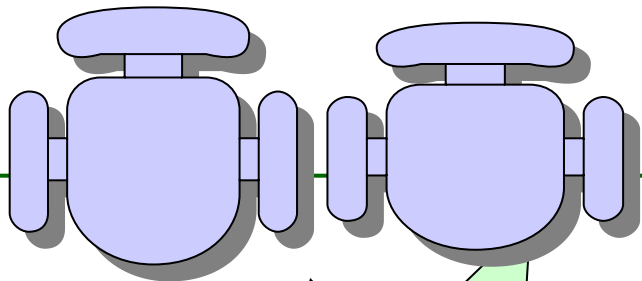
EMIȚĂTORUL

RECEPTORUL

- **Cui** transmite?
- **Cu ce scop?**
- **Ce** transmite?
- **Cînd** transmite?
- **Cum?**
- **Unde?**

- **Să fie atent;**
- **Să asculte activ;**
- **Să confirme înțelegerea corectă.**

AMBII

- Să fie atenți;
- Să evite erorile de emisie-recepție;
- Să verifice dacă mesajul a fost înțeles corect;
- Să ia în calcul și eventualele distorsiuni sau perturbări;
- Să fie în deplină concordanță asupra conotației aceluiași cuvânt.

Tipuri de comunicare

- **Comunicare intrapersonală** - presupune un dialog al persoanei cu sine, cu propria voce interioară, partenerii de dialog fiind reprezentați de instanțele proprii personalității;
- **Comunicare interpersonală** - se realizează între două sau mai multe persoane aflate în situație de proximitate spațială, discursul fiecăruia fiind destinat în totalitate interlocutorilor.
- **Comunicare în grup** - se realizează în colectivități specifice vieții profesionale și sociale a persoanei, cuprinzând maximum 9-11 persoane.
- **Comunicare publică** - reprezintă o prezentare, o expunere făcută de o persoană în fața unui auditoriu.
- **Comunicarea în masă** – se realizează prin ziare, reviste, cărți, radio, TV, calculator.

Forme de comunicare

- **Comunicare verbală** – Comunicarea verbală are în centrul demersului său **limbajul articulat** (vorbirea) și **limbajul vocal nearticulat** (paralimbajul). Vorbirea, reprezintă cea mai simplă și mai evoluată modalitate de exprimare a nuanțelor afective dar și a gândirii abstracte, raționale. Paralimbajul include diverse modalități sonore (volum, ton etc.), ritm, intensitate, fluență, viteză, folosirea pauzelor etc.; reprezintă un bogat mijloc expresiv comunicativ în cadrul unui dialog. Se apreciază ca 39% din înțelesul comunicării este afectat de paralimbaj.
- **Comunicare nonverbală** – formată dintr-o serie de limbaje proprii, vine în sprijinul comunicării verbale cu rolul de a sprijini, contrazice sau substitui comunicarea verbală.

Componentele limbajului nonverbal: mimica; privirea; gestică.

Studiile arată că din totalul mesajelor transmise de o persoană și reținute de interlocutor: 7% sunt verbale, 38% sunt paraverbale iar 55% sunt nonverbale.

Categorii de distanțe (zone) în comunicare

Limbajul spațiului este strâns legat de **patru categorii de distante (zone) în comunicare.**

- - **zona intimă** (0 – 45 cm.), este permis accesul celor apropiați emoțional;
- - **zona personală** (0,5 – 1,3 m.), corespunde distanței normale la care două persoane comunică într-o încăpere, pe stradă și se pot atinge;
- - **zona socială** (1,3 – 3,5), reprezintă distanța pe care o punem între noi și partenerii ocazionali sau dezagreabili, când discutăm afaceri și orice altceva pentru prima dată;
- - **zona publică** (peste distanța de 3,5m.), această distanță este caracteristică discursului public, cu caracter oficial, rezervată celor care se adresează unui grup de ascultători, de pe o poziție oficială.

Conștientizarea acestor zone duce la o mai ușoară comunicare, deoarece astfel sunt stabilite coordonatele între care are loc și contextele care o definesc.

Greșeli în comunicarea profesor -elev

Ce greșim când comunicăm?

• *Neatenția*

• *Umilirea*

Amenințarea

• *Critica*

• *Învinuirea*

• *Etichetarea*

• *Ironia*

• *Nemulțumirea*

• *Ridicarea vocii*

STILURI DE COMUNICARE

Stilul de comunicare reprezintă un indicator al felului în care un individ își structurează relațiile sociale. Așadar, felul în care prelucrează informațiile și modalitatea în care le transformă în fapte de comportament, în judecăți practice, sociale sau evaluative, este determinat de trei elemente:

- **1. atitudinea** – ca modalitate de raportare a individului la viața socială, la ceilalți indivizi și la sine;
- **2. modelul de comunicare învățat** – asertiv, non-asertiv, agresiv sau manipulator;
- **3. temperamentul persoanei.**

STILUL DE COMUNICARE AL CADRULUI DIDACTIC

Prin **stil de comunicare** înțelegem deosebirile individual-psihologice de influență social-psiho-logică a profesorului în relațiile interpersonale cu elevii.

În stilul de comunicare se includ:

- • Particularitățile comunicative ale cadrului didactic;
- • Caracterul relațiilor dintre cadrul didactic și elevi;
- • Individualitatea creativă a cadrului didactic;
- • Particularitățile auditoriului de elevi.

Prezența propriului stil al cadrului didactic dă dovadă, pe de o parte de capacitatea lui de adaptare la cerințele profesionale, iar pe de altă parte – de capacitatea lui de a-și exploata la maxim individualitatea.

Astfel putem evidenția **3 stiluri de comunicare în relația profesor-elev**:

1. STILUL AUTORITAR

Profesorul deseori apelează la un ton dominant, face comentarii dure.

Nu identifică doar scopurile generale ale activității, dar și modalitățile de îndeplinire a sarcinilor, decide de unul singur cine cu cine va lucra în echipă, etc.

Toate sarcinile și modul de îndeplinire a lor sunt aduse la cunoștința celor instruiți în mod treptat, ceea ce reduce nivelul motivării grupei – elevul nu cunoaște care e scopul general al activității, nu cunoaște nici la ce etapă de lucru se află și ce va urma.

Elevii nu își pot exprima opinia, critica sau nu pot manifesta inițiativă. Mai mult decât atât, profesorul practică controlul exagerat al procesului de instruire.

Cadrul didactic structurează timpul, inițiativele nu sunt încurajate și nici admise, își asumă o responsabilitate foarte mare în predarea și în dirijarea mersului învățării;

El recompensează ori sancționează atitudinile și rezultatele instruirii, se menține la o anumită distanță de grup.

Ceea ce privește aplicabilitatea acestui stil în procesul instructiv-educativ ar putea crea bariere între pedagog și elev.

2. STILUL LIBERAL

Specificul stilului dat constă în:

-Autoîndepărtarea cadrului didactic din procesul instructiv-educativ, precum și renunțarea la responsabilitatea pentru rezultatele procesului dat. Grupa nu e mulțumită de un asemenea stil de comunicare, pentru că instruirea seamănă mai mult cu un joc iresponsabil.

-Se remarcă prin „roluri“ pasive, prin indiferența ori minimalizarea fenomenelor semnificative în procesul instruirii;

Fără îndoială, această comunicare trebuie evitată total în raport cu orice auditoriu, cu atât mai mult în raport cu elevii.

3. STILUL DEMOCRAT

- Participarea activă a auditoriului la discuțiile privind desfășurata activității. Acest lucru generează încrederea de sine și autocontrolul elevilor. Aceștia manifestă inițiativă, apare încrederea în relațiile interpersonale.
- Se folosesc posibilitățile de participare a elevilor, stimularea inițiativei și experienței acestora;
- Perspectiva și liniile de desfășurare a activității de predare-învățare se definesc și decid prin cooperare și conlucrare cu elevii;
- Stilul cadrului didactic se distinge prin faptul că el elaborează și propune mai multe variante de predare-învățare, elevii având posibilitatea să aleagă;
- Elevii au libertatea să se asocieze cu cine doresc pentru a rezolva anumite sarcini și probleme ale învățării;
- Cadrul didactic prezintă criteriile comune de apreciere, de laudare, de criticare pe care le respectă în comun cu elevii;
- Se comporta, într-un fel, ca un membru al grupului;

Comunicarea profesor –elev în situația pandemică

- Fără comunicare nu există o societate;
- Comunicarea educațională se desfășoară într-un cadru școlar și calitatea ei depinde atât de competența profesorului de a comunica, cât și a elevului;
- Comunicarea profesor-elev în situația pandemică suportă schimbări majore:
 - particularitățile comunicative ale cadrului didactic sunt destorsionate de tehnologiile prin intermediul cărora are loc comunicarea conținuturilor instructiv-educative;
 - individualitatea creativă a cadrului didactic este limitată;
 - un număr mare de copii din familii social vulnerabile nu au calculatoare sau nu au servicii internet de calitate;
 - unii profesori nu au exercițiul de utilizare a calculatorului la ore din lipsa acestuia;
 - lipsa unei proceduri unice de activitate în regim online;
 - problema protejării datelor cu caracter personal;
 - sentimentul comunicării artificiale, mecanice; etc.
- În *concluzie*, criza pandemică a accentuat inevitabilitatea comunicării. Realitățile la zi au generat schimbări în felul cum comunicăm (prin intermediul tehnologiilor informaționale). În același timp am conștientizat că experiența trăită „a permis” să identificăm alte moduri și forme de comunicare, determinându-ne să răspundem provocărilor, precum și să înțelegem tendințele de viitor.

SUGESTII PENTRU PROFESORI

■ **1. Ascultați cu atenție elevul.** Ascultarea cu atenție a elevului duce la îmbunătățirea înțelegerii reciproce. Fiind ascultat, elevul are ocazia să-și exprime dificultatea, s-o conștientizeze mai bine, s-o analizeze și, în felul acesta ajunge singur la o soluție. Semnele ascultării active sunt: îi arătăm că îl ascultăm aprobând din cap, spunem “da”, ne aplecăm spre el, ne uităm la el.

■ **2. Reglați tonul vocii.** Dacă vorbim pe un ton calm avem mai multe șanse de a obține un comportament dorit din partea elevului, decât dacă îi vorbim pe un ton ridicat. Unii elevi la care se strigă deseori nu reacționează decât la strigăte. Vorbirea calmă aplanează toate conflictele.

■ **3. Evitați stereotipurile. De exemplu:** “Toți sunteți obraznici”, fiindcă ele duc la opinii negative despre celălalt și sunt cauzele unor emoții negative ce duc la discriminare, violență.

■ **4. Evitați critica.** Îi lăsăm elevului posibilitatea de a face o evaluare a acțiunilor sau atitudinilor sale. Critica nu duce neapărat la schimbarea celeilalte persoane. De ex. “Tu ești cel ce faci gălășie”, “Tu ești prost crescut”.

■ **5. Evitați amenințările,** insistând în aplicarea unei pedepse pentru rezolvarea unei probleme/situații, veți genera sentimentele negative. **De ex.** “dacă mai vorbești odată neîntrebat te întreb și îți pun nota “doi” ”.

■ **6. Evitați ordonul:** “Taci odată”, “Fă ce ți-am spus”.

■ **7. Țineți cont de particularitățile de vârstă , particularitățile individuale ale elevilor** (calea individuală către fiecare elev).

REGULI ALE COMUNICĂRII EFICIENTE

- Orientarea pozitivă a comunicării (pe fapte plăcute, stimulative);
- Comunicarea trebuie să fie bilaterală (permite schimbul de mesaje, punerea de întrebări);
- Comunicarea să fie securizată (nu în prilej de abuz afectiv, al unuia asupra celorlalți);
- Concordanța comunicării verbale cu cea mimico-gestuală;
- Evitarea ambiguităților (subînțelegerilor, incertitudinilor);
- Evitarea suprapunerilor mesajelor (intervenția peste cuvântul celuilalt);
- Constituirea de mesaje clare, concise (exprimate cu cuvinte și expresii uzuale).

Parabola *O diferență mică*

- Odată demult, un mare împărat a visat că i-au căzut toți dinții. A chemat de urgență un înțelept pentru a-i desluși visul. Înțeleptul după ce-l ascultă, îi zice îngrijorat: *O împărate sunt nevoit să-ți dau o veste rea: O să vă pierdeți, rând pe rând, toți apropiații.*
- Aceste cuvinte tare l-au mai mâniat pe împărat și dânsul a ordonat ca înțeleptul să fie întemnițat și să fie chemat alt înțelept care să-i explice visul. Al doilea ascultându-l zice: *O împărate vreau să-ți dau o veste foarte bună - o să aveți o viață lungă și o să trăiți cu mult mai mult decât oricare din apropiații Dvs.*
- Împăratul bucuros, l-a răsplătit pe înțelept cu daruri și aur. La care slujitorii palatului uimiți îl întrebă: *Păi tu ai spus cam tot același lucru ca și predecesorul tău - de ce el a fost întemnițat, iar tu răsplătit cu daruri? După care a urmat răspunsul: Noi ambii am deslușit la fel visul împăratului. Însă este o mică diferență, în felul cum o spui.*
- *Totul depinde nu de ce spui, dar cum spui!*
- *Înainte de a spune, a explica ceva gândește-te, cum te vei exprima. Formulează-ți gândul clar și pozitiv, pentru a nu-l întrista sau mânia pe cei care te ascultă.*

Chestionar

1. Cum credeți există o comunicare eficientă în procesul instructiv-educativ în situația pandemică?
 - a) Da. Exemplificați.
 - b) Nu. Exemplificați.
2. Care sunt barierele de comunicare cu care vă confrunțați frecvent în procesul instructiv-educativ on-line ?
3. Considerați că gestică, mimica sau expresivitatea sunt trăsături importante în comunicarea cu elevii on-line?
 - a) Foarte importante. De ce?
 - b) Nu sunt importante. De ce?
4. Care sunt elementele stilului de comunicare de care trebuie să ținem cont în activitatea pedagogică?
5. Ce stil de comunicare predomină la dvs în procesul instructiv-educativ?
6. Enumerați schimbările pe care le suportă comunicarea profesor-elev în situația pandemică?
7. Propuneți strategii de eficientizare a comunicării profesor-elev în situația actuală?